

การศึกษากระบวนการถ่ายทอดท่ารำและเทคนิคการสอนรำลงสร้งโทนของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์
(ศิลปินแห่งชาติ)

A Study of the Dance Transmission Process and Instructional Techniques of Ram
Long Song Tone by Master Viroj Yoosawat (National Artist of Thailand)

กัณฑ์พร ภิมรัมย์แก้ว^{1*} และชนัย วรรณะลี²

Kantaphat Phiomkeaw^{1*} and Chanai Vannalee²

¹นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

²อาจารย์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

^{1*}Master Student of Dance Education Program Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

²Lecturer from the Faculty of Arts Education Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

*Corresponding Author Email: Kantaphat5560@gmail.com

Received: 6 April 2026 Revised: 9 April 2026 Accepted: 20 April 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดท่ารำและเทคนิคการสอนรำลงสร้งโทนของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ (ศิลปินแห่งชาติ) และ 2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกระบวนการถ่ายทอดของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ (ศิลปินแห่งชาติ) เป็นงานวิจัยแบบเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบประเมินผล โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ คณาจารย์ผู้สอนร่วม และนักศึกษาคณะศิลปศึกษา สถาบัน บัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่เข้าศึกษาในระหว่างปี พ.ศ. 2563 – 2566 จำนวน 17 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการถ่ายทอดแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนเตรียมความพร้อมสร้างจินตภาพ ขั้นตอนการสอนตัดปรับสร้งรายบุคคล และขั้นตอนผลประเมินทักษะ เทคนิคที่โดดเด่นคือการใช้โวหารสุนทรียะ ประกอบการขัดเกลาเหลี่ยมตัวตามลักษณะกายภาพที่แตกต่างกัน ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มยืนยันว่าเทคนิคเฉพาะตนช่วยให้ ผู้เรียนก้าวข้ามขีดจำกัดทางสร้งและเข้าถึงจาริตโขนลงได้อย่างแม่นยำ และ 2) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อกระบวนการถ่ายทอดท่ารำและเทคนิคการสอนรำลงสร้งโทนของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.42) คิดเป็นร้อยละ 95.31 ซึ่งเมื่อพิจารณาจำแนกตามประเด็นการประเมินรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ 2.1) ด้านทักษะการสอน ($\bar{x} = 4.79$, S.D. = 0.38) คิดเป็นร้อยละ 95.94 2.2) ด้านเทคนิคการสอนของคุณครู ($\bar{x} = 4.74$, S.D. = 0.45) คิดเป็นร้อยละ 94.85 2.3) ด้านกระบวนการถ่ายทอดท่ารำลงสร้งโทน ($\bar{x} = 4.72$, S.D. = 0.45) คิดเป็นร้อยละ 94.58 และ 2.4) ด้านกระบวนการถ่ายทอดโดยทั่วไป ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.39) คิดเป็นร้อยละ 95.88 ตามลำดับ

คำสำคัญ: กระบวนการถ่ายทอดท่ารำ, เทคนิคการสอน, รำลงสรงโชน

Abstract

This research consists purposes were 1. to study the process of transmitting the dance movements and teaching techniques of the Long Song Tone dance by Mr. Viroj Yoosawat (National Artist) and 2. to evaluate students' satisfaction with the transmission process of Mr. Viroj Yoosawat (National Artist). This study employed a quantitative research design. The research instrument was a Questionnaire and Evaluation Form. The sample group consisted of 17 co-instructors and students from the Faculty of Arts Education, Bunditpatanasilpa Institute, who studied during the academic years 2020–2023. The participants were selected through purposive sampling. The data collected from the questionnaires were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean and standard deviation. The research findings revealed that 1) The transmission process consisted of three major stages: the preparatory stage for creating imagery and readiness, the instructional stage involving individualized physical adjustment and posture refinement, and the reflective stage for skill assessment and evaluation. A distinctive technique was the use of aesthetic rhetoric in refining body angles according to learners' different physical characteristics. Data obtained from the focus group discussion confirmed that these individualized techniques enabled learners to overcome physical limitations and accurately embody the traditional conventions of the Monkey Khon performance and 2) The students' overall satisfaction with the transmission process of the dance movements and teaching techniques of the Long Song Tone dance by Mr. Viroj Yoosawat was at the highest level ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.42), accounting for 95.31 percent. When classified by evaluation aspects and arranged from the highest to the lowest mean scores, the findings were as follows: 2.1) teaching skills ($\bar{x} = 4.79$, S.D. = 0.38), accounting for 95.94 percent 2.2) the teacher's instructional techniques ($\bar{x} = 4.74$, S.D. = 0.45), accounting for 94.85 percent 2.3) the transmission process of the Long Song Tone dance movements ($\bar{x} = 4.72$, S.D. = 0.45), accounting for 94.58 percent; and 2.4) the general transmission process ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.39), accounting for 95.88 percent, respectively.

Keywords: Dance Transmission Process, Teaching Techniques, Ram Long Song Tone

บทนำ

นาฏศิลป์โขนถือเป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่มีความสำคัญสูงสุดแขนงหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) ในปี พ.ศ. 2561 โดยเฉพาะ โขนลิง ที่มีเอกลักษณ์ในการเลียนแบบสัณฐานของสัตว์ผสมผสานกับทักษะการรำที่มีระเบียบแบบแผนอย่างเคร่งครัด สอดคล้องกับชนิด อัญโพธิ์ (2516, น.42-45) ที่ระบุว่าการเล่นโขน

นั้นผู้แสดงต้องฝึกหัดจนเกิดทักษะที่ชำนาญเพื่อให้สามารถสื่อสารอารมณ์และบุคลิกของตัวเองผ่านท่ารำและหัวโขนได้อย่างสมบูรณ์

ในบรรดากระบวนการเดียวของโขนลิง รำลงสรงโขน ของหนุมาน ถือเป็นกระบวนการท่ารำ อวดฝีมือ ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นการตีบทพรรณนาการชำระล้างร่างกายและแต่งกายของหนุมานในฐานะมหาอุปราชา ซึ่งอาคม สายาคม (2517, น.12-15) ได้อธิบายถึงการรำชุดลงสรงว่า เป็นการแสดงออกถึงความสง่างามและความละเมียดละไมของตัวละคร ท่ารำต้องมีความนิ่งแต่เคลื่อนไหวอย่างมีชั้นเชิง การถ่ายทอดกระบวนการที่ซับซ้อนเช่นนี้จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) ซึ่งสอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช (2555, น.108-110) ที่เน้นย้ำว่าในศตวรรษที่ 21 การถ่ายทอดทักษะระดับสูงมิใช่เพียงการส่งต่อข้อมูลตามตำรา แต่คือการถ่ายทอดประสบการณ์และชั้นเชิงที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล (Expertise) ผ่านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันกระบวนการถ่ายทอดนาฏศิลป์ไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัว สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2543, น.156-159) ให้ความเห็นว่า การรักษาจารีตนาฏศิลป์ให้คงอยู่นั้น ผู้สอนต้องมีความแม่นยำในแบบแผนและมีกลวิธีในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยโดยไม่เสียอรรถรสเดิม คุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ (ศิลปินแห่งชาติ) เป็นศิลปินผู้สืบทอดสายวิชาตรงจากปรมาจารย์ คุณครูกรี วรตะริน (ศิลปินแห่งชาติ) และคุณครูประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว (ศิลปินแห่งชาติ) ซึ่งเป็นสายวิชาที่เน้นความถูกต้อง งดงามของโขนลิงกรมศิลปากรมาอย่างยาวนานกว่า 5 ทศวรรษ ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการศึกษาระบบการถ่ายทอดของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ (ศิลปินแห่งชาติ) มิใช่เพียงการบันทึกท่ารำ แต่เป็นการสกัดองค์ความรู้ด้าน คุศาสตรนาฏศิลป์ ที่เป็นแบบฉบับเฉพาะตัว ซึ่งสอดคล้องกับทิตินา แหมมณี (2567, น.215-220) ที่ระบุว่าเทคนิคการสอนของผู้เชี่ยวชาญคือศิลปะที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะพิสัยได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากระบวนการถ่ายทอดท่ารำและเทคนิคการสอนรำลงสรงโขน ของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ (ศิลปินแห่งชาติ) เพื่อสังเคราะห์กลวิธีการสอนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ทั้งในด้านการใช้โวหารสุนทรียะประกอบจินตภาพและการดัดปรับสรีระรายบุคคลตามจารีตโขนลิงสายกรมศิลปากร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะปฏิบัติของผู้เรียนรายวิชาทักษะนาฏศิลป์ไทย (โขนลิง) ให้มีความแม่นยำในระเบียบท่ารำ มีความสง่างามตามอัตลักษณ์ตัวละครหนุมาน และบรรลุจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ตามมาตรฐานหลักสูตรนาฏศิลป์ไทยระดับอุดมศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบการถ่ายทอดท่ารำและเทคนิคการสอนรำลงสรงโขนของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ (ศิลปินแห่งชาติ)
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกระบวนการถ่ายทอดของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ (ศิลปินแห่งชาติ)

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษากระบวนการถ่ายทอดทำรำและเทคนิคการสอนรำลงสร้งโชน ของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ (ศิลปินแห่งชาติ) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

1. มโนทัศน์ด้านกลวิธีและศิลปะการถ่ายทอดนาฏศิลป์ไทย

กลวิธีการสอน (Teaching Strategy) ถือเป็นหัวใจสำคัญที่ผู้สอนใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยเป็นการบูรณาการระหว่างเทคนิคและวิธีการสอนที่ผ่านการวางแผนอย่างเป็นระบบ เพื่อผลักดันให้กระบวนการเรียนรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทางการศึกษา พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้คำนิยาม กลวิธี ว่าหมายถึง วิธีการพลิกแพลงโดยอาศัยทักษะและความชำนาญเฉพาะตน

ในมติเชิงครุศาสตร์ ทิศนา ขัมมณี (2554, น.478) ได้อธิบายว่า เทคนิคการสอน คือกลวิธีต่าง ๆ ที่นำมาใช้เสริมสร้างกระบวนการและขั้นตอนการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ทั้งด้านเป้าหมาย เนื้อหา สื่อ และการวัดผลประเมินผล นอกจากนี้ ทิศนา ขัมมณี (2559, น.222) ยังเน้นย้ำถึงองค์ประกอบที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ พุทธิพิสัย (ความรู้) จิตพิสัย (เจตคติ) และทักษะพิสัย (การปฏิบัติ) ซึ่งครูผู้สอนต้องเลือกใช้วิธีการที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะได้อย่างสูงสุด

2. แนวคิดการสอนทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของเดวิส

เนื่องจากการเรียนนาฏศิลป์โชนลิงเป็นวิชาทักษะปฏิบัติที่มีความซับซ้อนสูง การใช้โครงสร้างการสอนที่เป็นระบบจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง แนวคิดของ Davies (1971) มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะด้านการปฏิบัติ โดยมองว่าทักษะที่ซับซ้อนเกิดจากการรวมตัวของทักษะย่อยจำนวนมาก หากผู้เรียนสามารถฝึกฝนทักษะย่อยได้จนชำนาญก่อนเชื่อมโยงเป็นทักษะใหญ่ จะช่วยให้การพัฒนาทักษะในภาพรวมรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นกระบวนการสอนตามแบบจำลองของเดวิส ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การสาธิตภาพรวมเพื่อให้เห็นเป้าหมาย 2) การแบ่งทักษะออกเป็นส่วนย่อยและฝึกปฏิบัติทีละส่วนตามคำชี้แนะ การฝึกปฏิบัติส่วนย่อยด้วยตนเอง 3) การขัดเกลาทักษะย่อยให้มีความประณีต

การปฏิบัติทักษะที่สมบูรณ์อย่างต่อเนื่องจนเกิดความชำนาญ (ทิศนา ขัมมณี, 2567, น.39; อ้างถึงใน Davies, 1971, น.50-56) กระบวนการนี้สอดคล้องกับการเรียนนาฏศิลป์ไทยที่เน้นรูปแบบ ครูศิษย์ (Mastery Learning) และการสาธิต (Demonstration & Practice) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสัมพันธ์ระหว่างระบบประสาทและกล้ามเนื้อผ่านการฝึกซ้ำ ๆ ง่าย ๆ ไปสู่ยาก

3. สาระการเรียนรู้และสุนทรียภาพเรื่องรำลงสร้งโชนของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์

รำลงสร้งโชนของตัวละครหนุมาน ถือเป็นเพลงชุดฝึกทักษะการรำขั้นสำคัญในการเรียนการสอนนาฏศิลป์โชนลิง โดยมุ่งพัฒนาความเข้าใจในลักษณะท่าแม่ท่า การตีบทพรรณนาตามบทร้อง และการเชื่อมโยงท่ารำจากท่าหนึ่งไปสู่อีกท่าหนึ่งอย่างเป็นระบบ อันสะท้อนถึงภูมิปัญญาทางศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน รำลงสร้งโชนเป็นกระบวนการที่แสดงถึงการชำระล้างร่างกายและแต่งกายของหนุมานในฐานะมหาอุปราชา ท่วงท่าจึงต้องมีความนิ่งแต่เคลื่อนไหวอย่างมีชั้นเชิง (อาคม สายาคม, 2517, น.12)

การฝึกหัดรำชุดนี้จัดอยู่ในระดับที่สูงกว่าการฝึกพื้นฐานทั่วไป เนื่องจากต้องอาศัยความสัมพันธ์ของอวัยวะทุกส่วนควบคู่กับการพัฒนาทักษะการรับรู้จังหวะดนตรีและการควบคุมการเคลื่อนไหวอย่างประณีต อีกทั้งยังมีมิติของความแตกต่างระหว่างบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้อง สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2543, น.158) ระบุว่า จารีตนาฏศิลป์คือการรักษามาตรฐานความงามภายใต้บริบทที่เป็นจริงของผู้แสดง ดังนั้น กลวิธีการถ่ายทอดที่ทรงประสิทธิภาพจึงต้องครอบคลุมถึงการดัดปรับสรีระร่างกายบุคคล (Physical Adjustment) เพื่อให้ผู้เรียนที่มีลักษณะทางกายภาพแตกต่างกัน เช่น ลำตัวยาวขาสั้น หรือไหล่ห่อ สามารถแสดงท่ารำออกมาได้สง่างามตามอัตลักษณ์ตัวละคร นอกจากนี้ การถ่ายทอดความรู้ที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) จากผู้เชี่ยวชาญสู่ศิษย์ตามแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2555, น.108) ยังเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ร่ำลงสรทโชนในสายวิชาของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ (ศิลปินแห่งชาติ) มีความโดดเด่น ทั้งในด้านการใช้โวหารสุนทรียะประกอบจินตภาพและการขัดเกลาเหลี่ยมตัวที่เฉียบคม อันแสดงถึงคุณค่าเชิงวิชาการและบทบาทต่อการสืบสานศิลปการแสดงของชาติอย่างต่อเนื่อง

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการถ่ายทอดทักษะนาฏศิลป์โขนลิงชุด ร่ำลงสรทโชนเป็นกระบวนการที่ต้องปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ศาสตร์การสอนที่เป็นระบบ ตามแนวคิดของ Davies (1971) และศิลปะการสื่อสารความรู้ที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) ตามแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2555) หัวใจสำคัญที่ค้นพบ คือ การรักษาจารีตท่ารำให้มีความสง่างามและนิ่งแต่มีชั้นเชิงตามมาตรฐานของ อาคม สายาคม (2517) นั้น จำเป็นต้องอาศัยกลวิธี การดัดปรับสรีระร่างกายบุคคล (Physical Adjustment) เพื่อก้าวข้ามขีดจำกัดทางกายภาพของผู้เรียนตามหลักการของสุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2543) ควบคู่ไปกับการใช้โวหารสุนทรียะเพื่อสร้างจินตภาพ ดังนั้น กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การสังเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ (ศิลปินแห่งชาติ) เพื่อให้ได้กลวิธีการสอนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน อันจะนำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะปฏิบัติของนักศึกษาให้บรรลุตามมาตรฐานหลักสูตรนาฏศิลป์ไทยสืบไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย** ได้แก่ นักศึกษาคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่เข้าศึกษาในระหว่างปีการศึกษา 2563 – 2566 และผ่านการเรียนรายวิชาทักษะนาฏศิลป์ไทย (โขนลิง) ชุดร่ำลงสรทโชนกับคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ จำนวน 17 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2. **เครื่องมือในการวิจัย** ได้แก่ ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดท่ารำและเทคนิคการสอนร่ำลงสรทโชน ของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ (ศิลปินแห่งชาติ) โดยโครงสร้างของแบบสอบถามประกอบด้วยเนื้อหา 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการถ่ายทอดท่ารำทั่วไป 2) ด้านกระบวนการถ่ายทอดเฉพาะทางในท่ารำลงสรทโชน 3) ด้านเทคนิคการสอนรำ 4) ด้านทักษะการสอน

2.2 แบบประเมินความพึงพอใจ (Satisfaction Survey) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการถ่ายทอดท่ารำและเทคนิคการสอนของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ (ศิลปินแห่งชาติ) เครื่องมือนี้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ตามแนวคิดของเรนีส ลีเคิร์ท โดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 4 หัวข้อสำคัญ ได้แก่ 1) กระบวนการ

ถ่ายทอดทำซ้ำไป 2) กระบวนการถ่ายทอดทำซ้ำลงสรโทน 3) เทคนิคการสอนรำ และ 4) ทักษะการสอน เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการการ ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่เข้าศึกษาในระหว่างปีการศึกษา 2563 – 2566 และผ่านการเรียนรายวิชาทักษะนาฏศิลป์ไทย (โขนลิง) ชุดรำลงสรโทนกับคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ จำนวน 17 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามมา วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมทางสถิติทางการวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษากระบวนการถ่ายทอดทำซ้ำและเทคนิคการสอนรำลงสรโทนของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ (ศิลปินแห่งชาติ)

ผลการวิจัยพบว่า จากการพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ มีกลวิธีการถ่ายทอดที่เป็นระบบเชิงประจักษ์ โดยมีการบูรณาการทฤษฎีทักษะปฏิบัติสากลเข้ากับจารีตนาฏศิลป์โขนลิงสายกรมศิลปากร จนเกิดเป็น โมเดลการเรียนรู้ 3 ระยะ (Three-Phase Instructional Model) ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาการสอนระดับปรมาจารย์ ดังนี้

1.1 ระยะการสร้างมโนทัศน์และสุนทรียภาพแห่งจินตภาพ (Phase of Conceptual and Aesthetic Imagery)

ในระยะเริ่มต้น ครูผู้สอนมุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Understanding) ผ่านการอธิบายลักษณะตัวละคร (Characterization) ในบทลงสรโทน โดยใช้กลวิธี "โวหารสุนทรียะ" ในการตีความบทร้องเพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงฐานันดรศักดิ์ของหนุมานในขณะที่เป็นมหาอุปราชา ซึ่งส่งผลต่อการควบคุมกิริยาอาการและความรู้สึกภายใน (Inner Feeling) ให้แสดงออกผ่านท่วงท่าที่สง่างาม สุขุม และองอาจ อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดทิศทางของการเคลื่อนไหวให้ถูกต้องตามบุคลิกของตัวละครเอกก่อนเข้าสู่ทักษะปฏิบัติ

1.2 ระยะปฏิบัติการเชิงกายวิภาคและการดัดปรับสรีระรายบุคคล (Phase of Anatomical Practice and Physical Tailoring)

ถือเป็นหัวใจสำคัญของกลวิธีการสอน (Master Technique) ซึ่งผู้วิจัยพบว่าคุณครูวิโรจน์มีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ กายวิภาคทางนาฏศิลป์ (Dance Anatomy) ของผู้เรียนแต่ละบุคคล เพื่อแก้ไขข้อจำกัดทางกายภาพให้เข้าสู่มาตรฐานจารีต (Ideal Proportion) ผ่านกลวิธีการดัดปรับเชิงปฏิบัติการ 1) การวิเคราะห์ผู้เรียนที่มีลำตัวยาวและช่วงขาสั้น ใช้กลวิธี การกดเกลียวข้างและหมุนศูนย์ถ่วง โดยเน้นการเพิ่มระยะการย่อเข้า (Deep Demi-Plié) เพื่อสร้างสมดุลเชิงทัศนียภาพให้เหลื่อมตัวดูสมส่วน 2) การวิเคราะห์ผู้เรียนที่มีรูปร่างสูงใหญ่และวงแขนกว้าง คุณครูใช้กลวิธี การดึงแกนสะบักและเก็บองศาข้อศอก เพื่อควบคุม

วงร่าไม่ให้แผ้ววงจันหลุดจากมาตรฐานจาริตโชนลิ่ง และเน้นการหักข้อ (Wrist Extension) ให้คมชัดเพื่อลดทอนความเทอะทะของสรีระ และ 3) การวิเคราะห์ผู้เรียนที่มีพยาธิสภาพทางบุคลิกภาพ (ไหล่ห่อ/หลังค่อม) ใช้วิธีการดัดปรับโครงสร้างหลังรายบุคคล (Manual Adjustment) เพื่อเปิดช่วงอกและไหล่ให้กว้าง สร้างบุคลิกภาพ ออกผ่ายไหล่ผึ่ง ตามลักษณะเด่นของตัวละครเอก

1.3 ระยะเวลาการขัดเกลาขั้นสูงสู่ความชำนาญการทางศิลปะ (Phase of Artistic Refinement and Mastery)

เมื่อผู้เรียนปฏิบัติโครงสร้างแม่ท่าได้ถูกต้อง คุณครูผู้สอนจะยกระดับสู่การฝึก ชื่นเชิง (Nuance) โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างจังหวะหน้าทับโทนและการเคลื่อนไหวที่ต่อเนื่องลื่นไหล (Fluidity) กลวิธีสำคัญคือการให้ข้อเสนอแนะเชิงลึกทันที (Immediate Advanced Feedback) โดยเฉพาะการใช้สายตา (Eye Focus) และการเชิดหน้า ซึ่งเป็นจุดตัดสินความงามในระดับศิลปิน เพื่อให้ทักษะย่อยทั้งหมดร้อยเรียงเป็นทักษะที่สมบูรณ์ (Mastery Learning)

2. การประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกระบวนการถ่ายทอดของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ (ศิลปินแห่งชาติ)

ผลการวิจัยพบว่า การประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกระบวนการถ่ายทอดของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ (ศิลปินแห่งชาติ) ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกระบวนการถ่ายทอดของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์

รายการประเมิน	สถิติ		
	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
กระบวนการถ่ายทอดโดยทั่วไป	4.38	0.39	95.88
กระบวนการถ่ายทอดลงสร้งโทน	4.72	0.45	94.58
เทคนิคการสอนของคุณครู	4.74	0.45	94.85
ทักษะการสอน	4.79	0.38	95.94
รวมเฉลี่ย	4.65	0.42	95.31

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อกระบวนการถ่ายทอดท่ารำและเทคนิคการสอนรำลงสร้งโทนของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.42) คิดเป็นร้อยละ 95.31 ซึ่งเมื่อพิจารณาจำแนกตามประเด็นการประเมินรายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ ดังนี้

2.1 ด้านทักษะการสอน ได้รับคะแนนประเมินเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{x} = 4.79$, S.D. = 0.38) อยู่ในระดับมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 95.94) ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงสมรรถนะและความเชี่ยวชาญในระดับศิลปินแห่งชาติของคุณครูวิโรจน์ ที่มีความโดดเด่นทั้งในด้านการสาธิต (Demonstration) ที่มีความละเอียดแม่นยำตามจาริตนาฏศิลป์ และการใช้กลวิธี ไวรหารสุนทรียะ ในการสื่อสารเชิงจินตภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงอารมณ์และจิตวิญญาณของตัวละครหนุมานได้อย่างลึกซึ้งก้าวข้ามผ่านเพียงทักษะทางกายภาพไปสู่ความเข้าใจในสุนทรียะภายใน

2.2 ด้านเทคนิคการสอนของคุณครู มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 4.74$, S.D. = 0.45) อยู่ในระดับมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 94.85) ประเด็นที่สำคัญคือกลวิธีการดัดปรับสรีระรายบุคคล (Physical Tailoring) ซึ่งเป็นเทคนิคเฉพาะตัวที่คุณครูใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาทางกายภาพให้แก่ศิษย์ที่มีรูปร่างและสัดส่วนที่แตกต่างกัน เพื่อให้สามารถรักษา เหลี่ยมตัว และองศาการวางตัวละคร

ได้ถูกต้องตามมาตรฐานจารีตโขนลิงสายกรมศิลปากร ความใส่ใจในรายละเอียดเชิงกายวิภาคนี้ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจและพัฒนาบุคลิกภาพทางการแสดงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ด้านกระบวนการถ่ายทอดท่ารำลงสร้งโขน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 4.72, S.D. = 0.45) อยู่ในระดับมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 94.58) แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างการจัดการเรียนรู้ในชุดรำลงสร้งโขนของคุณครูวิโรจน์ มีการจัดลำดับขั้นตอนที่สอดคล้องกับขีดความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ทำให้กระบวนการจดจำท่วงท่าที่ซับซ้อนและการฝึกตีบทพรรณนาเป็นไปอย่างมีระบบ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาจากทักษะย่อยไปสู่กระบวนการรำที่สมบูรณ์ได้อย่างต่อเนื่อง

2.4 ด้านกระบวนการถ่ายทอดโดยทั่วไป ($\bar{x}$ = 4.38, S.D. = 0.39) อยู่ในระดับมาก (คิดเป็นร้อยละ 95.88) ซึ่งเป็นเรื่องยืนยันถึงพื้นฐานการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีความชัดเจนในวัตถุประสงค์ และมีการวางแผนการสอนที่เป็นขั้นเป็นตอนเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดท่ารำและเทคนิคการสอนรำลงสร้งโขนของคุณครูวิโรจน์ อยู่สุวสวัสดิ์ (ศิลปินแห่งชาติ) พบว่า ประกอบด้วย 1) ระยะเวลาสร้างมโนทัศน์และสุนทรียภาพแห่งจินตภาพ (Phase of Conceptual and Aesthetic Imagery) ครูผู้สอนมุ่งเน้นการสร้างการเข้าใจเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Understanding) ผ่านการอธิบายลักษณะตัวละคร (Characterization) ในบทลงสร้งโขน โดยใช้กลวิธี โวหารสุนทรียะ ในการตีความบทร้องเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจฐานันดรศักดิ์ของหุ่นมาในขณะที่เป็นมหาอุปราช ซึ่งส่งผลต่อการควบคุมกิริยาอาการและความรู้สึกภายใน (Inner Feeling) ให้แสดงออกผ่านท่วงท่าที่สง่างาม สุขุม และองอาจ อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดทิศทางของการเคลื่อนไหวให้ถูกต้องตามบุคลิกของตัวละครเอกก่อนเข้าสู่ทักษะปฏิบัติ 2) ระยะเวลาปฏิบัติการเชิงกายวิภาคและการดัดปรับสรีระรายบุคคล (Phase of Anatomical Practice and Physical Tailoring) ถือเป็นหัวใจสำคัญของกลวิธีการสอน (Master Technique) ซึ่งผู้วิจัยพบว่าคุณครูวิโรจน์มีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ กายวิภาคทางนาฏศิลป์ (Dance Anatomy) ของผู้เรียนแต่ละบุคคล เพื่อแก้ไขข้อจำกัดทางกายภาพให้เข้าสู่มาตรฐานจารีต (Ideal Proportion) ผ่านกลวิธีการดัดปรับเชิงปฏิบัติการ 2.1) การวิเคราะห์ผู้เรียนที่มีลำตัวยาวและช่วงขาสั้น ใช้กลวิธี การกดเกลียวข้างและหมุนศูนย์ถ่วง โดยเน้นการเพิ่มระยะการย่อเข้า (Deep Demi-Plié) เพื่อสร้างสมดุลเชิงทัศนียภาพให้เหลี่ยมตัวดูสมส่วน 2.2) การวิเคราะห์ผู้เรียนที่มีรูปร่างสูงใหญ่และวงแขนกว้าง คุณครูใช้กลวิธี การดึงแกนสะบักและเก็บองศาข้อศอก เพื่อควบคุมวงรำไม่ให้แผ่กว้างจนหลุดจากมาตรฐานจารีตโขนลิง และเน้นการหักข้อ (Wrist Extension) ให้คมชัดเพื่อลดทอนความห่อหุ้มของสรีระ และ 2.3) การวิเคราะห์ผู้เรียนที่มีพยางคิยาทางบุคลิกภาพ (ไหล่ห่อ/หลังค่อม) ใช้วิธีการดัดปรับโครงสร้างหลังรายบุคคล (Manual Adjustment) เพื่อเปิดช่องอกและไหล่ให้กว้าง สร้างบุคลิกภาพ ออกผายไหล่ผึ่ง ตามลักษณะเด่นของตัวละครเอก และ 3) ระยะเวลาขัดเกลาขั้นเชิงสู่ความชำนาญทางศิลปะ (Phase of Artistic Refinement and Mastery) เมื่อผู้เรียนปฏิบัติโครงสร้างแม่ท่าได้ถูกต้อง คุณครูผู้สอนจะยกระดับสู่การฝึกชั้นเชิง (Nuance) โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างจังหวะหน้าทับโขนและการเคลื่อนไหวที่ต่อเนื่องลื่นไหล (Fluidity) กลวิธีสำคัญคือการให้ข้อเสนอแนะเชิงลึกทันที

(Immediate Advanced Feedback) โดยเฉพาะการใช้สายตา (Eye Focus) และการขีดหน้า ซึ่งเป็นจุดตัดสินความงามในระดับศิลปิน เพื่อให้ทักษะย่อยทั้งหมดร้อยเรียงเป็นทักษะที่สมบูรณ์ (Mastery Learning)

2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกระบวนการถ่ายทอดของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ (ศิลปินแห่งชาติ)
พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อกระบวนการถ่ายทอดท่ารำและเทคนิคการสอนรำลงสร้งโทนของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.42) ซึ่งเมื่อพิจารณาจำแนกตามประเด็นการประเมินรายด้าน ประกอบด้วย 2.1) ด้านทักษะการสอน ได้รับคะแนนประเมินเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{x} = 4.79$, S.D. = 0.38) อยู่ในระดับมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 95.94) ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงสมรรถนะและความเชี่ยวชาญในระดับศิลปินแห่งชาติของคุณครูวิโรจน์ ที่มีความโดดเด่นทั้งในด้านการสาธิต (Demonstration) ที่มีความละเอียดแม่นยำตามจารีตนาฏศิลป์ และการใช้กลวิธี ไหวพริบสนทึระะ ในการสื่อสารเชิงจินตภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงอารมณ์และจิตวิญญาณของตัวละครหุ่นมาได้อย่างลึกซึ้ง ก้าวข้ามผ่านเพียงทักษะทางกายภาพไปสู่ความเข้าใจในสุนทรีระะภายใน 2.2) ด้านเทคนิคการสอนของคุณครู มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 4.74$, S.D. = 0.45) อยู่ในระดับมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 94.85) ประเด็นที่สำคัญคือกลวิธีการดัดปรับสรีระรายบุคคล (Physical Tailoring) ซึ่งเป็นเทคนิคเฉพาะตัวที่คุณครูใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาทางกายภาพให้แก่ศิษย์ที่มีรูปร่างและสัดส่วนที่แตกต่างกัน เพื่อให้สามารถรักษา เหลี่ยมตัว และองค์การวางตัวละครได้ถูกต้องตามมาตรฐานจารีตโขนลงสายกรรมศิลปากร ความใส่ใจในรายละเอียดเชิงกายวิภาคนี้ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจและพัฒนาบุคลิกภาพทางการแสดงได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2.3) ด้านกระบวนการถ่ายทอดท่ารำลงสร้งโทน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 4.72$, S.D. = 0.45) อยู่ในระดับมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 94.58) แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างการจัดการเรียนรู้ในชุดรำลงสร้งโทนของคุณครูวิโรจน์ มีการจัดลำดับขั้นตอนที่สอดคล้องกับขีดความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ทำให้กระบวนการจดจำท่วงท่าที่ซับซ้อนและการฝึกตีบทพรรณนาเป็นไปอย่างมีระบบ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาจากทักษะย่อยไปสู่กระบวนการรำที่สมบูรณ์ได้อย่างต่อเนื่อง และ 2.4) ด้านกระบวนการถ่ายทอดโดยทั่วไป ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.39) อยู่ในระดับมาก (คิดเป็นร้อยละ 95.88) ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันถึงพื้นฐานการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีความชัดเจนในวัตถุประสงค์ และมีการวางแผนการสอนที่เป็นขั้นเป็นตอน เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การสังเคราะห์ลำดับขั้นการเรียนรู้ (Strategic Instructional Sequencing) พบว่า กระบวนการถ่ายทอดท่ารำลงสร้งโทนได้รับความพึงพอใจสูงถึง 4.72 สะท้อนให้เห็นว่าการจัดลำดับการสอนของคุณครูวิโรจน์ มีความสอดคล้องกับแนวคิดการวิเคราะห์งาน (Task Analysis) ของ Davies (1971) และทิสนา แชมมณี (2567) ทว่าจุดที่สร้างความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญคือการประยุกต์และยุบรวม ขั้นตอนให้กระชับเหลือเพียง 3 ระยะ เพื่อให้เข้ากับธรรมชาติของนาฏศิลป์ไทยที่ต้องเน้นการจดจำกระบวนการรำ (Routine) ควบคู่ไปกับการจัดระเบียบร่างกายในทันที ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงจากท่ารำพื้นฐานไปสู่กระบวนการรำที่ซับซ้อนในเพลงลงสร้งโทนได้อย่างไร้รอยต่อ

2. กลวิธีปฏิบัติการทางกายวิภาคและการก้าวข้ามข้อจำกัดสรีระ (Anatomical Adaptation) ประเด็นด้านเทคนิคการสอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงถึง 4.74 แสดงถึงความลึกซึ้งในการแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) ซึ่งสอดคล้องกับสุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2543) ที่ระบุว่าจารีตนาฏศิลป์คือการรักษามาตรฐานความงามภายใต้บริบทที่เป็นจริงของผู้แสดง ผู้วิจัยอธิบายได้ว่า เหลี่ยมตัว ของโขนลิงมีใช้สูตรสำเร็จที่ใช้องศาเดียวกันกับทุกคน แต่คุณครูวิจารณ์เลือกใช้การดัดปรับสรีระตามความเป็นจริงเพื่อสร้างสมดุลเชิงทัศนียภาพ (Visual Balance) เช่น การกดเหลี่ยมตัวให้ต่ำลงสำหรับศิษย์ที่ลำตัวยาวเพื่อทรงจุดด้อย กลวิธีนี้จึงเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้มาตรฐานการสอนโขนลิงในสายวิชานี้มีความมั่นคงและประณีต

3. อิทธิพลของโวหารสุนทรียะและแรงขับเคลื่อนทางจิต (Aesthetic Discourse and Motivation) การที่ด้านทักษะการสอนได้รับคะแนนสูงสุด (4.79) เป็นตัวบ่งชี้ถึงความสามารถในการถ่ายทอด ความรู้ที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) ตามแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2555) คุณครูวิจารณ์ไม่ได้เพียงสอนท่วงท่า แต่เป็นการสอน ความหมาย ผ่านคำเปรียบเปรยเชิงสุนทรียะ (Metaphorical Teaching) เช่น การกระตุ้นให้ศิษย์เรียนให้ถึงแก่นและรู้ให้ลึก โวหารเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนสามารถสื่ออารมณ์ของหนุมานผ่านกิริยาอาการได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งสูงกว่าระดับการเลียนแบบ (Imitation) ทั่วไป แต่เป็นการเข้าถึงระดับความชำนาญการ (Mastery) ที่สอดคล้องกับมาตรฐานศิลปนาฏศิลป์แห่งชาติอย่างแท้จริง

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่องการศึกษากระบวนการถ่ายทอดท่ารำและเทคนิคการสอนรำลงสรงโขน ของคุณครูวิจารณ์ อยู่สวัสดิ์ (ศิลปนาฏศิลป์) ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์และจำแนกองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อวงการนาฏศิลป์ไทยและการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้ 3 ประการสำคัญ ดังนี้

1. นวัตกรรมกลวิธีปรับสรีระเชิงสุนทรียภาพ (Anatomical Aesthetic Adjustment) งานวิจัยชิ้นนี้ทำให้พบว่าเทคนิคเฉพาะตัวของคุณครูวิจารณ์ อยู่สวัสดิ์ มีความโดดเด่นอย่างยิ่งในด้านการวิเคราะห์และแก้ไขข้อจำกัดทางกายภาพของผู้เรียนรายบุคคลให้เข้าสู่มาตรฐานจารีตโขนลิงได้อย่างเป็นรูปธรรม เทคนิคนี้มิใช่เพียงการจัดวางท่ารำทั่วไป แต่เป็นการใช้ความเชี่ยวชาญเชิงกายวิภาคเพื่อปรับสมดุลสรีระของผู้เรียนแต่ละคนให้มีความสง่างามตามอัตลักษณ์ของตัวละครหนุมาน ส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของศิลปินรุ่นเยาว์

2. โมเดลการรวบรวมทักษะปฏิบัติ 3 ระยะ (Triple-Phase Mastery Model) ผู้วิจัยพบว่ารูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ของคุณครูวิจารณ์ มีกระบวนการที่ชัดเจนและเป็นระบบผ่านการรวบรวมทักษะ 3 ระยะ ได้แก่ การสร้างจินตภาพ (Imagery), การดัดปรับกายวิภาค (Anatomical Tailoring) และการขัดเกลาชั้นเชิง (Artistic Refinement) รูปแบบนี้ช่วยเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้นาฏศิลป์ไทยที่มีรายละเอียดซับซ้อนให้กลายเป็นลำดับขั้นตอนที่เข้าใจง่าย อีกทั้งยังมีการบูรณาการ โวหารสุนทรียะเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณในการแสดงควบคู่ไปกับการฝึกทักษะทางกายภาพที่มีประสิทธิภาพสูง

3. ต้นแบบครุศาสตร์นาฏศิลป์เชิงแก้ไข (Corrective Arts Pedagogy) เทคนิคและรูปแบบการสอนของคุณครูวิจารณ์ อยู่สวัสดิ์ สามารถนำไปพัฒนาเป็นต้นแบบสำหรับการจัดการเรียนการสอนโขนตัวละครอื่น ๆ ในอนาคต ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมการสอนที่ผสมผสานจารีตดั้งเดิมเข้ากับหลักกายวิภาคสมัยใหม่ได้อย่างลงตัว อันเป็นรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ระดับศิลปนาฏศิลป์

แห่งชาติที่ควรค่าแก่การบันทึกและสืบทอดอย่างเป็นระบบในระดับอุดมศึกษา เพื่อเป็นรากฐานในการรักษาและพัฒนานาฏศิลป์
ของไทยให้คงความประณีตงดงามอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ สถานศึกษาหรือครูผู้สอนนาฏศิลป์ควรศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการสอนทักษะ
ปฏิบัติอย่างละเอียด โดยเฉพาะกระบวนการรวบรวมทักษะ 3 ระยะที่ค้นพบในงานวิจัยนี้ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์
เป็นไปอย่างเป็นระบบและบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่วางไว้

1.2 ด้านเทคนิคการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ครูผู้สอนนาฏศิลป์ควรนำกลวิธีการดัดปรับสรีระรายบุคคล (Physical
Tailoring) เช่น การกดเกลียวข้าง หรือการดัดสะบัก ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขข้อจำกัดทางกายภาพของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน
ซึ่งมีความหลากหลายทางสรีระ เพื่อช่วยพรางจุดด้อยและชูจุดเด่น ให้ผู้เรียนสามารถแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตัวละครโขนลิงได้
อย่างสง่างามและถูกต้องตามจารีต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนานวัตกรรมสื่อการเรียนรู้ ควรมีการวิจัยและพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เชิงสาธิตที่เจาะลึกเรื่อง กายวิภาคนาฏศิลป์
ไทย (Thai Dance Anatomy) โดยนำเทคนิคการดัดปรับสรีระที่ค้นพบครั้งนี้มาจัดทำเป็นคู่มือมาตรฐานหรือสื่อดิจิทัล เพื่อให้ครูรุ่น
หลังสามารถศึกษาวิธีการแก้ปัญหาสรีระของศิษย์ได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและเป็นรูปธรรม

2.2 การขยายผลสู่ตัวละครและบทบาทอื่น ควรมีการขยายขอบเขตการศึกษากระบวนการถ่ายทอดและเทคนิคการสอน
ของคุณครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ ในบทบาทตัวละครอื่น เช่น ตัวยักษ์ หรือการรำหน้าพาทย์สำคัญ เพื่อรวบรวมและสังเคราะห์องค์
ความรู้ด้าน ครุศาสตร์นาฏศิลป์เชิงแก้ไข (Corrective Arts Pedagogy) ให้ครอบคลุมทุกประเภทตัวละคร อันจะเป็นการรักษา
มาตรฐานการถ่ายทอดศิลปะชั้นสูงของชาติให้มีความสมบูรณ์สืบไป

เอกสารอ้างอิง

- ทิศนา ขัมมณี. (2567). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 27). สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2516). โขน. กรมศิลปากร.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2556). หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 9). แฮาส์ ออฟ เคอร์มิส.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2543). วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2477. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). หลักการแสดงนาฏศิลป์ไทย. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาคม สายาคม. (2517). ตำราฟ้อนรำ. พระนครฯ: โรงพิมพ์พระจันทร์.

Davies, I. K. (1971). *The Management of Learning*. McGraw-Hill.

Likert, R. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. *Archives of Psychology*, 140, 1–55.